

Udruženja za životnu sredinu traže od EBRD da ne finansira HE Ulog

11 December 2011

Centar za životnu sredinu je uputio dopis ključnim osobama u Evropskoj banci za obnovu i razvoj kako bi preispitali zainteresovanost EBRD da odobri kredit firmi EFT za izgradnju HE Ulog na Neretvi. Dopis je podržalo i 14 udruženja iz FBiH i Hrvatske. Osnovni razlozi zbog kojih smatramo da EBRD ne bi trebao finansirati gradnju HE Ulog, ali i da se procedura izdavanja ekološke dozvole mora ponoviti su sljedeći...

- Procjena uticaja na životnu sredinu HE Ulog nije u skladu sa relevantnim direktivama EU i zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini;
- Učešće javnosti u izradi Procjene uticaja na životnu sredinu nije zadovoljavajuće;
- Kršenje zakona Republike Srpske i socijalnih standarda i standarda za životnu sredinu Evropske banke za obnovu i razvoj;
- Finansijska podrška za HE Ulog može povećati političku nestabilnost i međuetničku netoleranciju;
- HE Ulog predstavlja presedan za druge HE, a potencijalne političke posljedice ulaganja u druge hidroenergetske projekte u BiH su ozbiljno podcijenjene;

Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS je 15.11. održalo sastanak sa predstavnicima Evropske banke za obnovu i razvoj na kojem se razgovaralo o projektu HE Ulog. Miodrag Dakić, Koordinator programa energija i klimatske promjene navodi: "Neshvatljivo je da ministarstvo koje bi trebalo voditi računa o zaštiti životne sredine, te poštovati zakone i međunarodne standarde u ovoj oblasti, u stvari promovira projekte koji ugrožavaju životnu sredinu, lokalno stanovništvo, a predstavljaju i opasnost za produbljivanje međuentitetskih sukoba na političkom planu."

U proceduri izdavanja ekološke i građevinske dozvole Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju nije osiguralo da se javne rasprave o dokumentu Procjena uticaja na životnu sredinu HE Ulog održe u potpunosti nizvodno od planirane lokacije HE Ulog, a to je obaveza prema Zakonu o zaštiti životne sredine. Miodrag Dakić dodaje: "Ovo je još jedan dokaz o potrebi hitnog donošenja zakona o zaštiti životne sredine na nivou BiH, te uspostavljanje institucije koja će voditi računa o međunarodnim obavezama BiH, ali i ovakvim pitanjima, kada nadležne institucije na entitetskom, ali i nižim nivoima vlasti, ne provode važne zakone, posljedice se mogu osjetiti u drugom entitetu. Zakon i institucija su obaveza koju i Evropska unija stavlja pred BiH, te bi se vlade entiteta o ovome trebale poslužiti prije usaglasiti." Umjesto podržavanja ovog i drugih hidroenergetskih projekata u BiH, EBRD bi trebao podržati pažljivo planirane nove, održive i obnovljive projekte, kao što su energija sunca, vjetra, biomase i geotermalnih procesa. Posebnu pažnju bi trebalo dati projektima energetske efikasnosti, imajući u vidu veliki energetska intenzitet u BiH i brojne koristi investiranja u ovakve projekte, ali i prednosti očuvanja područja bogatih biodiverzitetom, koja su u većini slučajeva upravo područja na kojima su HE i planirane.

Miodrag Dakić zaključuje: "Neophodno je prije razotkriti pogrešnu predstavu o hidroenergiji kao obnovljivoj energiji i energiji koja nije štetna po životnu sredinu i lokalno stanovništvo. Upravo sada, kada svi osjećamo posljedice sušne koja je zahvatila cijeli region, a sjećamo se katastrofalnih poplava prije godinu dana, trebamo shvatiti da se još ekstremnije vremenenske prilike mogu očekivati u skorijoj budućnosti. U takvim okolnostima privatne i strane firme koje dobijaju koncesije za HE, u ugovorima imaju priroritet u odlučivanju da li će proizvoditi električnu energiju ili zaštititi životnu sredinu, omogućiti dovoljne količine vode za piće i brinuti o nizvodnim poplavama. Iskustva nam govore da je investitoru najvažniji profit, a da nadležne institucije najčešće ne mogu ili ne žele da dolaze u sukobe za investitorima. Tada posljedice snose građani i životna sredina."

U prilogu navodimo prevod pisma upućenog predstavnicima EBRD:

Poštovani izvršni direktori i osoblje Evropske banke za obnovu i razvoj,
Pišemo Vam u vezi nedavne vijesti da je EBRD zainteresovan za finansiranje HE Ulog u Republici Srpskoj, Bosna i Hercegovina.

Pozivamo EBRD da ne podrži ovaj projekat, zbog nekoliko vrlo važnih razloga:

1. Procjena uticaja na životnu sredinu HE Ulog nije u skladu sa relevantnim direktivama EU i zakonodavstvom u Bosni i Hercegovini

Skoro svi nizvodni utjecaji planirane HE će se odraziti u Federaciji Bosne i Hercegovine (FBiH), koja počinje stotinjak metara nizvodno od planirane elektrane. Međutim, u Procjeni uticaja na životnu sredinu (PUŽS) za HE Ulog, naručenoj od strane EFT i urađenoj od firme Projekt iz Banjaluke, mogući nizvodni utjecaji na životnu sredinu i lokalnu zajednicu nisu obrađeni. Umjesto toga studija samo tvrdi da HE Ulog neće imati značajne nizvodne međuentitetske uticaje (str. 112). Jasno je da je to neistinito i predstavlja ozbiljno kršenje EU Direktiva o Procjeni uticaja na životnu sredinu

(Direktiva 85/337/EEZ, koja je izmjenjena i dopunjena Direktivama 97/11/EZ i 2003/35/EZ), jer mnoge neophodne informacije iz Aneksa IV Direktive nisu prikazane u studiji. Osim toga, PUŽS ne poštuje ni entitetske zakone o zaštiti životne sredine u BiH, koji propisuju podatke koje PUŽS treba sadržavati, ako bi projekat mogao imati negativne utjecaje u drugom entitetu ili državi. Osim toga, nizvodno područje, uključujući i 12 km rijeke Neretve, planirano je da bude pod zaštitom u vidu Nacionalnog parka "Bjelašnica-Treskavica-Visočica", koje je samo nekoliko kilometara nizvodno od lokacije od planirane HE Ulog.

2. Učešće javnosti u izradi Procjene uticaja na životnu sredinu nije zadovoljavajuće

Opština Konjic (FBiH) graniči sa Republikom Srpskom (RS), a rijeka Neretva nizvodno od planirane HE Ulog teče desetinama kilometara kroz njenu teritoriju. Lokalna uprava opštine Konjic i NVO Zeleni Neretva iz Konjica su zatražili od Federalnog Ministarstva za okoliš i turizam i EFT da organiziraju javnu raspravu u Opštini Konjic, kao i detaljnu obradu potencijalnih nizvodnih utjecaja na životnu sredinu i lokalnu zajednicu. Kao odgovor na ovaj zahtijev predstavnici EFT su organizirali sastanak sa predstavnicima Opštine Konjic, ali nisu pozvali NVO Zeleni Neretva na ovaj sastanak, niti je on bio oglašen u javnosti. Stoga se ovo ne može smatrati javnom raspravom. Zeleni Neretva nisu nikada dobili odgovor na njihove brojne komentare i pitanja u vezi PUŽS i nijedna javna rasprava nije organizovana u opštini Kalinovik u RS. Takođe, potpuna dokumentacija o PUŽS nije bila dostupna u periodu u kojem je bilo moguće dati komentar na istu. Kompletan verzija ove studije bila je dostupna samo u Kalinoviku, ali ne u Konjicu, Sarajevu ili Banjoj Luci. Stavljena je na internet stranicu EFT tek nakon što je period za davanje komentara, mišljenja i sugestija bio završen.

3. Moguće kršenje zakona Republike Srpske i socijalnih standarda i standarda za životnu sredinu Evropske banke za obnovu i razvoj

EFT je počeo izgradnju pristupnog puta za HE Ulog prije izdavanja ekološke i građevinske dozvole. Ostavi, jedan od vlasnika zemlje, g-din Govedarica, čije zemljište je planirano za eksproprijaciju, tvrdi da je izgradnja prilaznih puteva počela prije nego što je izvršena legalna eksproprijacija i bez njegovog pristanka. Iako je moguće da pristupni putevi nisu dio potencijalnog EBRD kredita za HE Ulog, oni su sastavni dio projekta, te bi trebali biti u skladu sa procedurama EBRD.

4. Finansijska podrška za HE Ulog može povećati političku nestabilnost i međuetničku netoleranciju

HE Ulog je smještena par stotina metara od entitetske granice između RS i FBiH. Rijeka Neretva teče iz RS u FBiH i većina nizvodnih uticaja HE Ulog će biti u FBiH. Iako su Zeleni Neretva i Opština Konjic zatražili od relevantnih vlasti i firme EFT organizovanje javne rasprave u najbližoj nizvodnoj opštini, Opštini Konjic, to se nije dogodilo. Imajući u vidu da je institucija odgovorna za provođenje procedure PUŽS Ministarstvo za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju RS, to dalje smanjuje povjerenje stanovnika Federacije BiH u dobre namjere vlade RS. Aktuelni politički zastoj u formiranju vlasti na nivou BiH, sa svojim drugim političkim i ekonomskim posljedicama, pokazatelj je vrlo delikatne situacije za ljude u BiH, a daljnja podrška projektu koji bi mogao pogoršati to stanje bi trebala biti uskraćena.

5. HE Ulog predstavlja presedan za druge HE. Potencijalne političke posljedice ulaganja u druge hidroenergetske projekte u BiH su ozbiljno podcijenjene

Hidroenergetski projekti (uključujući i male HE, do 5 MW), koje trenutno promovira Vlada RS, predstavljaju put za tenzije na nekoliko nivoa, između Vlade RS i: (a) lokalnih zajednica u RS i FBiH, b) institucija FBiH i državnih institucija, ali takođe i tenzije (c) između BiH i Srbije,

a) Vlada RS potpisala je oko 120 koncesija za male HE (MHE) na području RS. Većina tih koncesija je potpisana prije više od pet godina, ali je samo jedna MHE izgrađena i trenutno u pogonu. Većina koncesija ima probleme sa dobijanjem potrebnih dozvola, zbog protivljenja lokalne zajednice, NVO i ostalih javnosti. Primjedbe su takođe podnesene i od strane nekih institucija, kao što je Zavod za zaštitu kulturno-istorijskog i Uprava Nacionalnog parka Sutjeska;

b) HE Ulog je jedan primjer, ali još opasniji projekti u tom pogledu su HE na Drini, gdje Vlada RS pregovara sa Srbijom i nudi hidroenergetski potencijal investitorima bez konsultovanja FBiH ili državnih nivoa vlasti. Oni se žale da RS ne može pregovarati o projektima na rijekama koje teku duž državne granice. Politički sukob je već otvoren;

c) Imajući u vidu moguću političku sukob iz stavke b), vrlo je moguće da bi se spor mogao prenijeti i preko granice i ugroziti već slab odnos između Sarajeva i Beograda. Kao rezultat lošeg planiranja u sektoru hidroenergije Vlada RS je nedavno najavila ponovno otvaranje 29 koncesija za hidroenergetske projekte, iz različitih razloga (protivljenje lokalne zajednice, konflikti sa planovima u drugim sektorima, precjenjene količine vode u vodotoku i sl.).

Umjesto podržavanja ovog i drugih hidroenergetskih projekata u BiH, EBRD bi trebao podržati pažljivo planirane nove,

održive i obnovljive projekte, kao što su solarna energija, energija vjetra, biomase i geotermalnih procesa. Posebnu pažnju bi trebalo dati projektima energetske efikasnosti, imajući u vidu veliki energetska intenzitet u BiH i brojne koristi investiranja u ovakve projekte, ali i prednosti očuvanja područja bogatih biodiverzitetom, koja su u većini slučajeva upravo područja na kojima su HE i planirane.

Centar za ekologiju i energiju, Tuzla

Centar za održivi razvoj "Una", Martin Brod

Udruženje Re:Element, Sarajevo

Speleološka udruga Vjetrenica - Popovo polje, Ravno

GreenTour - Udruženje za podršku održivom razvoju, Sarajevo

Društvo prijatelja prirode EKO ELEMENT, Bugojno

Udruženje za zaštitu i unapređenje okoliša, prirode i zdravlja "Ekotim", Sarajevo

Udruženje za zaštitu okoline "Zeleni Neretva", Konjic

Eko Akcija, Sarajevo

Omladinski klub "Novi Val", Blagaj

Udruga Prijatelja Prirode "Moèvara", Èapljina

Ornitološko društvo "Naše ptice", Sarajevo

Sportski naučnoistraživački klub "Atom", Zavidovići

Udruga Lijepa naša za Dubrovačko neretvansku županiju, Ploče (Hrvatska)